RAQAMLI MADANIYAT SHAROITIDA MADANIY QADRIYATLARNING TRANSFORMATSIYASI: IJTIMOIY TARMOQLAR MISOLIDA

Umirova Gulzixan Muxammetkarim qizi – *o‘qituvchi*
O‘zbekiston davlat san’at va madaniyat instituti Nukus filiali

Tayanch so‘zlar: raqamli madaniyat, madaniy qadriyatlar, transformatsiya, ijtimoiy tarmoqlar, onlayn kommunikatsiya, globalizatsiya, madaniy identitet, ommaviy madaniyat.

Ключевые слова: цифровая культура, культурные ценности, трансформация, социальные сети, онлайн-коммуникация, глобализация, культурная идентичность, массовая культура.

Key words: digital culture, cultural values, transformation, social networks, online communication, globalization, cultural identity, mass culture.

Kirish. So‘nggi yillarda raqamli texnologiyalar va ijtimoiy tarmoqlar madaniy jarayonlarni tubdan o‘zgartirdi. Axborot oqimi global miqyosda tez tarqaladi, madaniy kontent esa individual foydalanuvchi ehtiyojlariga moslashadi. Ijtimoiy tarmoqlar esa jamiyatdagi madaniy qadriyatlarning shakllanishi, tarqalishi va yangilanishida muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. Mavzuning dolzarbligi shundan iboratki, raqamli platformalar orqali yoshlar madaniy identitetini, estetik didini va qadriyatlarga munosabatini yangicha shakllantiradi. Global media resurslari va onlayn kommunikatsiya qadriyatlarning transmilliy tarqalishini tezlashtiradi, bu esa mahalliy va global normativlar orasida yangi dinamik munosabatlarni yuzaga keltiradi. Shu bois, raqamli madaniyat sharoitida madaniy qadriyatlarning transformatsiyasini o‘rganish nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham muhimdir. Tadqiqotning maqsadi — ijtimoiy tarmoqlar misolida raqamli madaniyatning madaniy qadriyatlar shakllanishiga, tarqalishiga va iste’mol qilinishiga ta’sirini aniqlashdir.

Asosiy qism. Raqamli madaniyat zamonaviy jamiyatda madaniy qadriyatlarning shakllanishi va tarqalishini tubdan yangiladi. An’anaviy madaniy jarayonlar makon va vaqt bilan cheklangan bo‘lsa, raqamli platformalar orqali madaniy kontent global miqyosda tez tarqaladi va har bir foydalanuvchi uchun individual tajribaga aylanadi. Ijtimoiy tarmoqlar (Facebook, Instagram, TikTok, Telegram) foydalanuvchilarga madaniy qadriyatlarni interaktiv tarzda iste’mol qilish imkonini yaratadi. Foydalanuvchilar o‘z estetik didini, shaxsiy tajribasini va madaniy qadriyatlarga munosabatini boshqalar bilan tezkor va keng ko‘lamda almashadi. Bu madaniy pluralizm va diversifikatsiyani kuchaytiradi. Raqamli muhit yosh avlodning madaniy identitetini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Ijtimoiy tarmoqlar foydalanuvchilarga o‘z madaniy qiziqishlarini ifodalash, yangi madaniy kontentni qabul qilish va uni boshqalar bilan solishtirish imkonini beradi. Shu orqali global va mahalliy madaniy tendentsiyalar o‘rtasida uyg‘unlik yoki kontrastlar yuzaga keladi. Texnologik omillar, jumladan algoritmik tavsiyalar va interaktiv vositalar foydalanuvchining madaniy tajribasini individualizatsiya qiladi. Ijtimoiy tarmoqlar ilgari qiziqqan kontentga asoslanib yangi materiallarni taklif qiladi, bu esa qadriyatlarni qabul qilish jarayonini shakllantiradi. Globalizatsiya jarayoni ham madaniy qadriyatlarning transformatsiyasini tezlashtiradi. Ijtimoiy tarmoqlar orqali xalqaro pop-madaniyat elementlari tezkorlik bilan tarqaladi va mahalliy qadriyatlar bilan o‘zaro ta’sirga kiradi, bu esa madaniy diversitetni kuchaytiradi. Shuningdek, ijtimoiy tarmoqlar madaniy qadriyatlarning normativ va etik qirralarini ham o‘zgartiradi. Onlayn munozaralar va foydalanuvchilar faoliyati orqali qadriyatlar qayta talqin qilinadi, bu esa ularning dinamik va evolyutsion xarakterini ko‘rsatadi. Natijada, raqamli madaniyat madaniy qadriyatlarni nafaqat yangilaydi, balki ularni saqlash, diversifikatsiyalash va global-muhitga moslashish jarayonlarini ham rag‘batlantiradi.

Muhokama va natijalar

Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, raqamli madaniyat sharoitida madaniy qadriyatlar

sezilarli darajada transformatsiyaga uchramoqda. Ijtimoiy tarmoqlar foydalanuvchilarga o‘z madaniy tajribasini tezkor va keng qamrovli tarzda almashish imkonini beradi. Avvalgi qadriyatlar ko‘proq an’anaviy normativlar va mahalliy guruhlar bilan bog‘liq bo‘lgan bo‘lsa, bugungi kunda ular global axborot oqimlari, internet-trendlar orqali diversifikatsiyalanmoqda. Yosh avlod ijtimoiy tarmoqlarda faol ishtirok etib, yangi normativ qadriyatlar va global tendentsiyalarni tez qabul qilmoqda. Raqamli madaniyat madaniy identitetning shakllanishiga ham ta’sir qiladi. Foydalanuvchilar o‘z identitetini ifodalaydi, yangi tajribalarni qabul qiladi va ularni boshqalar bilan solishtiradi, bu esa individual va kollektiv qadriyatlarning transformatsiyasini keltirib chiqaradi. Globalizatsiya va onlayn media madaniy qadriyatlarni transmilliy tarzda tarqatadi. Natijada mahalliy qadriyatlar global tendentsiyalar bilan uyg‘unlashadi yoki ular bilan raqobatlashadi.

Shu bilan birga, raqamli madaniyat innovatsion jarayonlarni rag‘batlantiradi va an’anaviy qadriyatlarni modernizatsiya qilish zaruratini yuzaga keltiradi. Tadqiqot raqamli platformalarda madaniy almashinuvni yanada samarali o‘rganish metodlarini ishlab chiqish zarurligini ko‘rsatadi.

Xulosa. Raqamli madaniyat sharoitida madaniy qadriyatlar tubdan o‘zgarmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar foydalanuvchilarga madaniy tajribalarni tezkor almashish, yangi normativ qadriyatlarni qabul qilish va global madaniy tendentsiyalar bilan integratsiyalashish imkoniyatini beradi. An’anaviy qadriyatlar diversifikatsiyalanadi, yosh avlodning madaniy identiteti shakllanadi va madaniy pluralizm kuchayadi. Raqamli muhit algoritmik tavsiyalar, personalizatsiya va interaktiv kommunikatsiya orqali foydalanuvchining madaniy tajribasini individualizatsiya qiladi. Natijada raqamli madaniyat nafaqat madaniy qadriyatlarning shakllanishida, balki jamiyatdagi madaniy innovatsiyalar va evolyutsion jarayonlarda ham muhim rol o‘ynaydi. Shu bilan birga, an’anaviy qadriyatlarni saqlash va ularni raqamli kontekst bilan uyg‘unlashtirish zarurati dolzarbdir. Tadqiqot raqamli madaniyat va ijtimoiy tarmoqlarni o‘rganishning madaniy qadriyatlarni tushunish va shakllantirishda ilmiy va amaliy ahamiyatini tasdiqlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Qosimov, B. (2019). *Raqamli madaniyat va jamiyat*. Toshkent: Fan.
2. Ergashev, S. (2020). *Ijtimoiy tarmoqlar va yoshlar madaniyati*. Toshkent: Sharq.
3. Yo‘ldoshev, A. (2018). *Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va madaniy qadriyatlar*. Toshkent: Universitet nashriyoti.
4. Islomov, D. (2021). *Global media va mahalliy madaniyat: raqamli transformatsiya*. Toshkent: Madaniyat va san’at nashriyoti.
5. Karimov, T. (2017). *Onlayn kommunikatsiya va yoshlar madaniy identiteti*. Samarqand: Samarqand universiteti nashriyoti.
6. Kastells, M. (2010). *Tarmoq jamiyatining ko‘tarilishi*. 2-nashr. Oxford: Wiley-Blackwell.
7. Jenkins, H. (2006). *Konvergensiya madaniyati: Qadimgi va yangi media to‘qnashuvi*. New York: New York University Press.

REZYUME. Ushbu maqolada raqamli madaniyat sharoitida madaniy qadriyatlarning o‘zgarishi ijtimoiy tarmoqlar misolida tahlil qilinadi. Onlayn platformalar va raqamli kommunikatsiya vositalari madaniy qadriyatlarning shakllanishi, tarqalishi va iste’molini tubdan yangiladi. Tadqiqot ijtimoiy tarmoqlar orqali madaniy tajribalar, normativ qadriyatlar va axborot oqimlarining o‘zaro ta’sirini o‘rganadi. Shuningdek, maqolada yosh avlodning madaniy identiteti, ommaviy madaniyatning global tarqalishi va qadriyatlarning transmilliy xususiyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari raqamli madaniyat jamiyatdagi madaniy qadriyatlarni shakllantirishdagi rolini ko‘rsatadi va ularni o‘rganishning zamonaviy metodologik yondashuvlarini ta’kidlaydi.

РЕЗЮМЕ. В данной статье на примере социальных сетей анализируется изменение культурных ценностей в условиях цифровой культуры. Онлайн-платформы и средства

цифровой коммуникации коренным образом обновили формирование, распространение и потребление культурных ценностей. Исследование изучает взаимодействие культурного опыта, нормативных ценностей и информационных потоков через социальные сети. Также в статье анализируется культурная идентичность молодого поколения, глобальное распространение массовой культуры и транснациональные особенности ценностей. Результаты исследования показывают роль цифровой культуры в формировании культурных ценностей в обществе и подчеркивают современные методологические подходы к их изучению.

SUMMARY. In this article, the transformation of cultural values in the context of digital culture is analyzed using the example of social networks. Online platforms and digital communication tools have radically updated the formation, distribution, and consumption of cultural values. The study examines the interaction of cultural experiences, normative values, and information flows through social networks. The article also analyzes the cultural identity of the younger generation, the global spread of mass culture, and the transnational features of values. The research results show the role of digital culture in the formation of cultural values in society and emphasize modern methodological approaches to their study.

MADANIYAT NAZARIYASI VA TARIXIGA NAZAR

Islam Urazbaev – *o‘qituvchi*
O‘zbekiston davlat san’at va madaniyat instituti Nukus filiali

Tayanch so‘zlar: madaniyat, tarix, madaniyatshunoslik, inson.
Ключевые слова: культура, история, культурология, человек.
Key words: culture, history, cultural studies, human.

Kirish (Introduction). Respublikamizda amalga oshirilayotgan islohotlaming bosh yo‘nalishlardan biri kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirishga qaratilgan. Ta’lim tizimi o‘quv rejalarida bo'lajak mutaxassislar dunyoqarashini shakllantirishning tarkibiy qismi sifatida talabalarni milliy va umumbashariy madaniyat yutuqlari bilan tanish tirish kokzda tu tilgan. Zero, insoniyatning kelajagi uning madaniyatlilik darajasiga bog'liq bo‘lmoqda.

Madaniyat nazariyasi, tarixi, ya’ni madaniyatshunoslik, madaniyatning mohiyatini, uning shakllanishi, rivojlanishi va tarixiy bosqichlarini o‘rganadigan fan bo‘lib, unda madaniyat tushunchasi, nazariy konsepsiyalar, sivilizatsiya bilan bog‘liqligi va turli davrlardagi madaniy taraqqiyot (ibtidoiy, qadimgi, o‘rta asrlar, uyg‘onish, yangi va hozirgi zamon) tadqiq etiladi. [1]

Madaniyatshunoslik – madaniyat rivojlanishining eng muhim qonunlarini o‘rganadi. Uning manbai insoniyat yaratgan barcha madaniy qadriyatlardir.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili (Literature reviyew)

Markaziy Osiyoda madaniyat, san’at, ilm-fanning rivojlanishi o‘sha davr olimu mutafakkirlarining ko‘plab asarlarida o‘z aksini topgan. Ayniqsa, bu borada o‘sha davr tarixini o‘rgangan allomalar tadqiqotlari bugungi kun uchun o‘ta zarur. Xususan, Nizomiddin Shomiyning "Zafarnoma" asaridagi tarixiy fakt va dalillar Sohibqiron Amir Temur hayoti va faoliyatiga oid eng ishonchli ma’lumotlar hisoblanadi. XV-XVI asrlardayoq Sharafiddin Ali Yazdiy "Zafarnoma", Abdurazzoq Samarqandiy "Matlai Sa’dayn va majmai bah rayn", Fasih Havofiy "Mujmali Fasihiy", Hotifiy "Temurnoma", Mirxond "Ravzat us-safo", Xondamir "Habib us-suyar" asarlarida bu manbadan keng foydalanganliklari ham shu fikrni to‘la tasdiqlaydi. Buyuk ajdodlarimiz Zahiriddin Muhammad Boburning O‘zbekiston tarixi, madaniyati, san’atidagi o‘rni, ayniqsa, beqiyos hisoblanadi. Uning "Boburnoma" (Memuar), "Risolai harb" (harbiy ishga doir risola), "Devoni Bobur"